

Bij de foto: Arie Noordtzij (1871-1944) was de zoon van de Kamper docent Maarten Noordtzij en het leek er op dat ook hij zijn academische loopbaan in het IJsselstadje zou slijten [lees verder op pag. 3]

nr. 31, december 2009

IN DIT NUMMER:

Arie Noordtzij, gereformeerd theoloog

Digitale documenten

Verbouwing kluis

...adc **etera**

*...adcetera is een uitgave van het
Archief- en Documentatiecentrum van de
Gereformeerde Kerken in Nederland.*

colofon

...adccetera is een uitgave van het Archief- en Documentatiecentrum van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Broederweg 16, 8261 GT Kampen. Telefoon 038 447 17 30 Fax 038 447 17 31 E-mail info@adckampen.nl Website www.adckampen.nl Druk: drukkerij De Bunschoter, Bunschoten-Spakenburg Ontwerp: Peter Dees, Zwolle Foto omslag: Particuliere collectie.

Ten geleide

Op het ADC hebben we in de adventstijd een kunstkerstboompje staan. In de Theologische Universiteit Kampen stond nooit een kerstboom in de hal, en op mijn gereformeerde school in Rotterdam hing ook geen kerstversiering. Kerstbomen werden niet als gereformeerd beschouwd. Bij ons thuis hadden we desondanks altijd een kerstboom met lichtjes, ballen en een zilveren piek; ik herinner me ook nog prikkend engelenhaar dat als een mist over de takken hing. De kerk van mijn jeugd (Rotterdam-Oost) vergaderde altijd in een modern hervormd kerkgebouw, de Immanuelkerk. Dat gebouw was sober. De soberheid ten spijt werden we elke advent getraakteerd op een grote hervormde kerstboom die tot aan de nok reikte en zijn takken wijd spreidde, tot op de kansel toe. Dat bij advent en kerst een boom hoort, is er mij dus met de papepel ingegoten. Mijn vrouw werkt in het gereformeerd onderwijs en heeft geregeld voor kerstversiering in school gepleit, maar daarvoor nooit de handen op elkaar gekregen; ze mocht nog net wat redderen met versiering in haar eigen lokaal. In een wereld vol lichtjes (gezellig, hoe wereldlijk ook gemotiveerd) was haar gereformeerde school telken jare een baken van kilheid. Daar is dit jaar ver-

andering in gekomen. Een echte boom siert de hal van de school. Gereformeerd en kerstboom gaan tegenwoordig kennelijk samen. Houdt dit verband met veranderingen in de samenleving? De kranten berichten over ongemak inzake de kerstversiering in scholen en publieke gebouwen. Alleen vanwege het islamitische deel van de bevolking (ik heb seculieren er nooit over horen klagen) hangt men 'neutrale' versiering op: geen boom, wel lichtjes. Deze tegemoetkoming gaat een stap te ver, maar geeft tevens een verschuiving aan die wellicht ook gereformeerden beïnvloedt. Vroeger heb ik als kerstboomvoorzitter vaak mogen horen dat de kerstboom een heidense oorsprong had. Nu blijkt de tegemoetkoming aan de islamieten in de samenleving de kerstboom een christelijk symbool is geworden, omarmen gereformeerden het. De samenleving verandert en de gereformeerden met hen. Omdat allemaal te begrijpen en in perspectief te zien bewaart het ADC gereformeerd erfgoed. Wij hopen dat u dat werk ook in 2010 blijft steunen, al was het alleen maar om onszelf te blijven begrijpen. Gezegend kerstfeest, met of zonder boom! ¶

Arie Noordtzij was vanaf 1903 verbonden aan de Theologische School te Kampen als lector Hebreeuws, maar zijn loopbaan nam in 1912 een andere wending toen hij benoemd werd tot hoogleraar Oude Testament aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

Gewantrouwd gereformeerd

Het afscheid van Kampen verliep niet soepel en de partijen gingen in een sfeer van wrok en wantrouwen uit elkaar. In Utrecht toonde Noordtzij zich een bekwaam docent die redelijk aardde in zijn ethische omgeving, tot aan zijn vervroegd emeritaat in 1936 - om gezondheidsredenen - toe. Zijn biografie, geschreven door de historicus en theoloog C.M. van Driel, verschijnt in januari in de Ad Char-tasreeks onder de titel *Gewantrouwd gereformeerd. Het omstreden leiderschap van neocalvinist Arie Noordtzij (1871-1944)*. In dit boek wordt uitvoerig stil gestaan bij het persoonlijk leven van Noordtzij en zijn rol bij een aantal belangrijke gebeurtenissen en organisaties. Zo werkte hij mee aan de serie Korte Verklaring en aan de Nieuwe Vertaling van de Bijbel en was hij buiten de universiteit eerst als leraar en later bestuurlijk actief in het onderwijs. Met name zijn rol in de interkerkelijke confessionele gereformeerde studentenvereniging Societas Studiosorum Reformatorum en zijn vele bestuurlijke activiteiten ten bate van het christelijk middelbaar onder-

wijs worden beschreven.

Als Utrechts hoogleraar had hij niet direct met de kwestie-Geelkerken te maken, maar als gereformeerd theoloog had hij er indirect onvermijdelijk mee van doen. Hij trachtte zich zo veel mogelijk afzijdig te houden en voor zover hij zich er over uitsprak diende in rekening te worden gebracht dat hij niet aan een gereformeerde instelling werkte en dus behoedzaam sprak. Dat werd in gereformeerde kring niet altijd goed begrepen en Noordtzij werd en voelde zich gedrongen zijn visie op de inhoud van het conflict-Geelkerken nader toe te lichten. Hij verzette zich in de heruitgave van zijn *Gods Woord en der eeuwen getuigenis* (1931) tegen de idee alsof de gereformeerde wetenschap af was en alle antwoorden reeds bezat: 'Op grond van tal van oud- en nieuwtestamentische teksten bouwde Noordtzij zijn opvatting uit dat de Schrift de schepping beschreef, omdat ze de herschepping en voleinding in kader wilde zetten.' Van Driel typeert Noordtzij vanwege zijn functie aan een Rijksuniversiteit

en zijn particuliere standpunten als een gereformeerd buitenbeentje, maar roemt hem als zodanig ook: 'Op het vakgebied van de bijbelwetenschap was Noordt zij de meest vooruitstrevende neocalvinistische voorman van zijn tijd.' ¶

Afscheidings- symposium

Op 13 oktober 2009 – op de dag af 175 jaar nadat te Ulrum de Acte van Afscheiding of Wederkeer werd getekend – vond in de aula van de Theologische Universiteit een symposium plaats over de Afscheiding. Omdat eerder die maand in Groningen een bijeenkomst over de Afscheiding was afgelast wegens gebrek aan belangstelling, prezen de organisatoren – het ADC en de Theologische Universiteit Kampen – zich gelukkig met omstreeks tachtig deelnemers. Er waren zes sprekers en onder leiding van dagvoorzitter Mees te Velde werd ook een slotdiscussie gehouden.

Kerkhistoricus Jasper Vree (emeritus Vrije Universiteit) beklemtoonde de invloed van de Afscheiding op hervormd Groningen en historicus Harm Veldman belichtte het kerkelijk eenheidsstreven van de voorman van de Afscheiding, Hendrik de Cock. Jurist Emo Bos stelde naar aanleiding van de Afscheiding een herziening van artikel 36 voor, theoloog Huib Wiltschut toonde zich gereserveerd over het fenomeen afscheiding, kerkhistoricus Jan-Henk Soepenber g toonde de veelkleurigheid van het Amsterdamse

Afscheidingsmilieu en historicus George Harinck (TU Kampen) wees op Amerikaanse problemen met de cultivering van het afscheidingsprincipe. In de slotdiscussie viel als nieuw element te noteren dat, anders dan de vroegere con amore bijval voor de Afscheiding van 1834, in het licht van de actuele situatie in vrijgemaakte kring, afscheiden daar nu met enige reserve wordt beschouwd. De vraag was daarbij wel of de discussie niet te zeer in het teken stond van de vrijgemaakte context en de bezinning niet breder moest worden getrokken. Een andere notitie die met betrekking tot dit symposium moet worden gemaakt is dat er op deze dag vrijwel alleen nieuw onderzoek werd gepresenteerd. In dit verband moet genoemd worden dat enkele weken tevoren Harm Veldman op een vuistdikke biografie van Hendrik de Cock was gepromoveerd aan de Theologische Universiteit Kampen en dat Jan-Henk Soepenber g er een proefschrift over de Afscheiding te Amsterdam voorbereidt. De teksten van dit symposium zullen in 2010 worden gepubliceerd in de AD Chartasreeks. ¶

Ad Chartas reeks

Begin 2010 verschijnen in de Ad Chartasreeks van het ADC, uitgegeven door De Vuurbaak te Barneveld, drie titels: de eerder genoemde biografie van Arie Noordt zij door C.M. van Driel, *Gewantrouwd gereformeerd. Het omstreden leiderschap van neocalvinist Arie*

Noordtjij (1871-1944), George Harinck (red.), Van zending naar oecumene Vijftig jaar gereformeerde zending op Papua, 1956-2006 en George Harinck & Hans Krabbendam (red.), A Spiritual Invasion? Amerikaanse invloeden op het Nederlandse christendom.

Donateurs van het ADC kunnen deze delen uit de reeks – en ook eerdere delen – met korting verkrijgen. Zie voor nadere informatie de website adckampen.nl ¶

Verbouwing kluis

Op de generale synode van de Gereformeerde Kerken van 2008 heeft het deputaatschap Archief & Documentatie – dat het bestuur vormt van het ADC – een gehonoreerd verzoek ingediend tot uitbreiding van de kluisruimte. De toevloed van archiefmateriaal in de afgelopen jaren had er toe geleid dat de kluisruimte boordevol was geraakt – op dit moment moeten aanvullingen op de ADC-collectie zelfs tijdelijk daarbuiten worden opgeslagen. Inmiddels is het traject van gemeentelijke vergunningen, het zoeken van een aannemer en een keuze van de leverancier van de archiefstellingen bijna afgerond en als alles naar wens verloopt zal in het eerste deel van 2010 de uitbreiding plaats vinden die tot een verdubbeling van de kluisruimte zal leiden. De verbouwing zal in de praktijk van het werk wel enige belemmeringen opleveren, waarvoor we bij voorbaat begrip vragen, maar

we hopen de dienstverlening op het gebruikelijke niveau te handhaven. ¶

Vrijwilligers- werk

In een van de vorige *Adcetera's* hebt u kunnen lezen over het werk dat door de vrijwilligers van het ADC werd gedaan. Janny Hulzebosch heeft haar werk als vrijwilliger aan het ADC helaas moeten beëindigen vanwege een nieuwe baan. Ze heeft een mooie database achtergelaten met beschreven en gedigitaliseerde foto's. Er liggen weliswaar nog veel foto's te wachten in de kluis van het ADC, maar er is met het huidige fotoarchief een ferme stap in de goede richting gezet. Een nieuwe vrijwilliger heeft zich al aangediend in de persoon van Anko Riemersma. Hij is begonnen met het inventariseren van de brieven van ds. I. de Wolff. Dit zijn brieven uit de periode 1936 tot en met 1950. Er zitten regelmatig brieven bij van vooraanstaande personen uit het gereformeerde (vrijgemaakte) leven. Jelger Kansen – de andere vrijwilliger – heeft een mooie inventaris gemaakt van het archief van de Gereformeerde Kerk te Overschild en is nu al ver gevorderd met een inventaris van de Gereformeerde Kerk te Opende. Er is geprobeerd de inventaris zoveel mogelijk volgens ISAD-standaarden op te stellen. Een aspect hiervan is o.m. dat men de verschillende beschrijvingsniveaus goed onderscheidt en inleidende gedeelten zoveel mogelijk bij het bijbehorende niveau plaatst. ¶

Eisen aanlevering digitale documenten

Onlangs kreeg het ADC een vraag van een deputaatschap of archiefstukken ook alleen digitaal aangeleverd kunnen worden. Op deze vraag heeft het ADC positief gereageerd. Dit om verschillende redenen. Ten eerste is het zo dat vrijwel alle documenten en stukken die geproduceerd worden “digital born” zijn. Dat wil zeggen op de computer ontstaan. Het authentieke document is dan ook eigenlijk het digitale exemplaar en niet de print. Zowel de aard als de functionaliteit van een digitaal document zijn niet via een print vast te leggen. Ten tweede bieden digitale documenten bepaalde voordelen in het gebruik: ze nemen veel minder plaats in beslag, ze zijn beter doorzoekbaar en ze zijn gemakkelijk te kopiëren en te bewerken. Het eerste argument weegt echter het zwaarst.

Hoewel de digitale documenten de meest authentieke documenten zijn (in deze context) wil dit niet zeggen dat de digitale versie ook de meest duurzame versie is. Papier is in principe veel duurzamer dan digitale informatie. Om digitale informatie toch zo goed mogelijk te bewaren stelt het ADC een aantal minimum eisen aan de aanlevering van dit materiaal. De eisen zijn aangepast aan een omgeving die voor de meeste archivariissen en scribae van toepassing

is: hun eigen PC of laptop zonder de beschikking over een uitgebreid RMA of DMS e.d.

De informatiedrager: optische schijf (CD-ROM of DVD), lage capaciteit, niet rewritable, een goed merk (TDK, Philips o.i.d.). Optische dragers zijn beter dan magnetische dragers zoals USB-sticks en harde schijven, omdat bij optische dragers geen fysiek contact plaatsvindt tussen lezer en drager (het gaat via licht).

Opslagformaat: PDF-A/1 of ODF. PDF is vooral geschikt voor documenten die tekstueel of visueel van karakter zijn. Dit formaat geeft een betrouwbare weergave van het “uiterlijk” van een document. Wanneer ook functionaliteit van belang is zoals bij excell-bestanden of databases dan moet de toevlucht genomen worden tot ODF. Dit laatste is een formaat dat is gebaseerd op XML. Het is *niet* de bedoeling dat documenten *alleen* in MS Office formaat worden aangeleverd (bijv. de .doc formaten). Dit is geen duurzaam formaat. Dit geldt ook voor de formaten vanaf MS Office 2007. Deze zijn weliswaar op XML gebaseerd, maar dermate complex dat ze niet als Open Standaard worden aangemerkt. Wanneer documenten in een MS Office formaat worden aangeleverd dan moet er in ieder geval een PDF of ODF versie worden meegeleverd. Om documenten in ODF te maken kan gebruik worden gemaakt van het Open Office. org pakket en goedkoop PDF documenten maken kan met PDFCreator (zie ook de website van het ADC: www.adckampen.nl > *archiefbeheer* > *Open source en open standaarden*).

Metadata: De documenten moeten worden voorzien van metadata. Dat zijn gegevens over het document zoals auteur, onderwerp, allerlei gegevens betreffende de context van het document. Open Office.org heeft een goede functie voor het aanbrengen van metadata (via: bestand>eigenschappen>(tablad:) “beschrijving” of “gebruikergedefinieerde eigenschappen”). Voor meer informatie over metadata kunt u binnenkort terecht op onze website (onder archiefbeheer>onderwerpen).

Authenticiteit: Ook digitale documenten kunnen worden ondertekend. Dit gebeurt met de zogenaamde digitale handtekening. Open Office kent hiervoor een functie, maar ook programma's als Acrobat (voor PDF-documenten) kunnen hiermee werken. Dergelijke handtekeningen kunnen van belang zijn bij stukken als notulen en overeenkomsten e.d. Een digitale handtekening aanmaken kan alleen met een certificaat. Dit wordt verstrekt door een externe partij. Dit kost vaak wel geld.

Toegankelijkheid: Geen wachtwoorden!! Dit lijkt logisch, maar in de praktijk kan het makkelijk gebeuren dat wachtwoorden achtergebleven zijn. Dit kan onbedoeld zijn, maar er kan ook achter zitten dat men stukken – ook in het archief – wil beschermen tegen onrechtmatige blikken. Is dit laatste het geval dan moet men dit anders regelen dan met behulp van wachtwoorden. Het gevaar is te groot dat degenen die het wachtwoord kennen er niet zijn op het moment dat

een stuk moet worden ingezien. Als dat zo is dan kan met het document net zo goed weg gooien.

Vaak wordt verwezen naar OpenOffice.org. Dit programma is vanuit het oogpunt van het digitaal bewaren van documenten goed te gebruiken, omdat er rekening wordt gehouden met de eisen van open standaarden zoals de overheid die stelt. Tevens is het gebruiksvriendelijk en gratis te downloaden. Voor meer informatie over open standaarden en open source software raadplege men de website. ¶

Nieuwe aanwinsten

- Aanvulling archief Generale Synode
- Archivalia GVI (filmmateriaal)
- Archivalia ds. Mewe
- Archief Kevelam
- Archief Vereniging van Scholen van Gereformeerde Belijdenis (VSGB)
- Archief Begeman

Vakantiedata

In verband met de kerstvakantie is het ADC gesloten van maandag 21 december 2009 tot en met vrijdag 1 januari 2010.

de Bunschoter bv

drukkerij

recht door zee

 033 - 299 79 99
www.bunschoter.nl